

ISSN 2464-0344

# Res novae



*Revija za celovito znanost*  
*Journal for Integrated Science*

*Jan Dominik Bogataj*

PATRISTIČNI ZAHTEVNI REALIZEM V ODNOSU DO IMETJA: HO  
TROPOS DIPLOUS (PSEUDO-)BAZILIJA VELIKEGA

*Andrej Fink*

O PRIDOBITNI DEJAVNOSTI KATOLIŠKE CERKVE

*Milena Fornazarič in Zoran Vaupot*

TRŽENJE CERKVENEGA PREMOŽENJA V SLOVENIJI

*Andrej Naglič*

PRIDOBITNA DEJAVNOST ŽUPNIJ IN SAMOSTANOV

*Petja Mihelič*

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE KOT OBLIKA OBDAVČITVE IN  
VPRAŠANJA GLEDE SVOBODE VEROIZPOVEDI

*Jakob Piletič*

NEZADOSTNOST PREMOŽENJA PRI DOSEGANJU VEČNE  
BLAŽENOSTI – »VISIO DEI«: AKVINČEV POGLED NA PROBLEM  
PREMOŽENJA IN VLOGA CERKVE

**Fakulteta za poslovne vede pri Katoliškem inštitutu**  
**Catholic Institute - Faculty of Business Studies**

LETNIK 2 • 2017 • ŠTEVILKA 1

# *Res novae*

Res novae: revija za celovito znanost

Izdajatelj in založnik:

Fakulteta za poslovne vede, Katoliški inštitut

Naslov uredništva:

Res novae, Ciril-Metodov trg 9, 1000 Ljubljana

Glavni in odgovorni urednik:

Andrej Naglič

Namestnik glavnega urednika:

Simon Malmenvall

Spletni naslov:

<http://www.katoliski-institut.si/sl/raziskovanje/res-novae>

E-pošta:

[res.novae@kat-inst.si](mailto:res.novae@kat-inst.si)

Uredniški odbor:

Philip Booth (Velika Britanija), Andrej Fink (Argentina),

Aniko Noemi Turi (Madžarska), Mitja Steinbacher (Slovenija)

Leto izida: 2017

Tisk:

Primitus d. o. o., Ljubljana

Oblikovanje in prelom:

Breda Sturm

Naklada:

200 izvodov

Letna naročnina:

28€ (Slovenija), 40€ (Evropa), 57\$ (ostalo navadno),

66\$ (ostalo prednostno)

ISSN (tiskana verzija): 2464-0344

ISSN (elektronska verzija): 2464-0352

# *Res novae*

*Revija za celovito znanost  
Journal for Integrated Science*



SPIRITUS  
AUTEM  
VIVIFICAT

## VSEBINA

*Jan Dominik Bogataj*

PATRISTIČNI ZAHTEVNI REALIZEM V ODNOSU DO IMETJA: *HO TROPOS*  
*DIPLOUS* (PSEVDO-)BAZILIJA VELIKEGA

7

*Andrej Fink*

O PRIDOBITNI DEJAVNOSTI KATOLIŠKE CERKVE

30

*Milena Fornazarič in Zoran Vaupot*

TRŽENJE CERKVENEGA PREMOŽENJA V SLOVENIJI

47

*Andrej Naglič*

PRIDOBITNA DEJAVNOST ŽUPNIJ IN SAMOSTANOV

68

*Petja Mihelič*

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE KOT OBLIKA OBDAVČITVE IN  
VPRAŠANJA GLEDE SVOBODE VEROIZPOVEDI

89

*Jakob Piletič*

NEZADOSTNOST PREMOŽENJA PRI DOSEGANJU VEČNE BLAŽENOSTI –

»VISIO DEI«: AKVINČEV POGLED NA PROBLEM PREMOŽENJA

IN VLOGA CERKVE

104

UDK: 272:005  
1.02 pregledni znanstveni članek

## *Andrej Fink*

titularni profesor, Fakulteta za družbene vede  
(Papeška argentinska katoliška univerza, Buenos Aires)

### O PRIDOBITNI DEJAVNOSTI KATOLIŠKE CERKVE

**IZVLEČEK:** Poštena pridobitna dejavnost je za vsakogar, za posameznika ali skupino, nekaj običajnega. Človek ni le duhovno, temveč tudi telesno bitje. Pridobitna dejavnost je potrebna za njegovo telesno življenje in kritje materialnih potreb. Isto velja za večje skupnosti in ustanove. Katoliška Cerkev je vidna in duhovna ustanova hkrati, tako hierarhično urejena družba kot tudi »Kristusovo skrivnostno telo«. Je ena, a sestavljena iz dveh temeljnih prvin, človeške in božje. Ko je govora o pridobitni dejavnosti Cerkve, se vse to in še marsikaj drugega medsebojno prepleta. Katoliška Cerkev ima lahko v lasti premoženje in izvaja pridobitno dejavnost na vse pravične načine naravnega in pozitivnega prava. To lahko dela tako, kakor smejo vsi drugi. Ne glede na zunanji normativni (pravni) vidik pa je v cerkvenem nauku, zlasti družbenem, jasno predvideno, da Cerkev materialne dobrine lahko poseduje in z njimi upravlja, a mora ob tem nujno upoštevati tudi kriterij evangeljskega uboštva. Pri vsem pa morajo vladati razumnost, modrost in transparentnost.

JEL KLASIFIKACIJSKA KODA: K11, Z12, Z13

KLJUČNE BESEDE: Katoliška Cerkev, pridobitna dejavnost, katoliški družbeni nauk, kanonsko pravo, zmernost

## ON PROFITABLE ACTIVITY OF THE CATHOLIC CHURCH

**ABSTRACT:** It seems to everyone, to individuals and groups alike, that a just profitable activity is something normal. Humans are not only spiritual, but also bodily beings. Profitable activities are necessary for their bodily life and covering of material needs. The same goes for larger communities and institutions. The Catholic Church is a visible and at the same time spiritual institution, a hierarchically organized society as well as »Christ's mystical body«. It is one, but composed of two fundamental elements, human and Divine. As far as profitable activities of the Church are concerned, all this and many other things are mutually intertwined. Catholic Church – like any other individual and institution – can be a propriety owner and engage in profitable activities by all just means of the natural and positive law. In addition to the aforementioned external normative (legal) aspects, the Church doctrine in general and its social teaching in particular clearly defines that the Church can own and administrate material goods, but at the same time necessarily respecting the criteria of Evangelical poverty. All this should be governed by prudence, wisdom and transparency.

JEL CLASSIFICATION CODE: K11, Z12, Z13

**KEYWORDS:** Catholic Church, profitable activities, Catholic social teaching, canon law, temperance

## UVOD

Poštena pridobitna dejavnost je za vsakogar, za posameznika ali skupino, nekaj običajnega. Pridobitna dejavnost je potrebna za življenje. Človek je namreč telesno in duhovno bitje. Pridobitna dejavnost je potrebna za njegovo telesno življenje in kritje materialnih potreb. Pridobitna dejavnost pomeni priti do nečesa oziroma predstavlja prizadevanje, da pride kaj iz nečesa. Pridobitev je vselej dosežena z neko dejavnostjo oziroma delom. Pri tem gre lahko za ustvarjanje dobrin v dobesednem pomenu (npr. produkcija), omogočanje uporabe nečesa, kar že obstaja, a ni dosegljivo (npr. ribolov, kopanje rudnin), ali pa ustvarjanje pogojev, da se lahko uporabi določen potencial, ki je že v naravi (npr. delo na polju). Pridobitev je lahko dosežena tudi z različnimi storitvami (npr. šolstvo, mediji, sodstvo, varnostne sile), ko se v njihovo zameno doseže neka protidajatev. Nekaj je mogoče pridobiti tudi s pravično prisvojitvijo (npr. nakup, menjava). Prav tako je nekaj mogoče pridobiti z ustreznim investiranjem, ki omogoča t. i. civilne sadove (npr. obresti, rente, najemnine). Tudi vzgojne, umetniške in duhovne dejavnosti v širšem pomenu prinašajo neke vrste pridobitev, ki sicer ni vselej materialno izmerljiva. Ko so potešene najnujnejše telesne potrebe, nastopijo potrebe duhovne narave. Pridobitna dejavnost obsega tudi te. Z gotovostjo je torej mogoče trditi, da brez pridobitne dejavnosti – zlasti tiste, ki zadeva skrb za prehrano in obleko – ne bi bilo človeškega življenja.

Če vse naštetto velja za posameznika in manjše skupnosti (npr. družine in krajevna združenja), velja tudi za večje skupnosti in ustanove. Vse namreč potrebujejo materialna sredstva za svoj obstoj, ki si jih morajo na pošten način pridobiti. Vsaka ustanova si mora že ob svoji ustanovitvi določiti sredstva, iz katerih bo živela. Vsaka ustanova ima



svoj specifični namen, ki je odvisen od njene narave: politični (npr. država), gospodarsko-trgovski (npr. podjetja), duhovni (npr. verske skupnosti), umetniški (npr. galerija) itd. Različen namen bo narekoval različna sredstva. Pri namenih Katoliške Cerkve kot ustanove se lahko po mnenju nekaterih težava pojavi že v tem, da skrbi za človeka, ki je telesno bitje, a ima istočasno tudi duhovno razsežnost. Ta dvojnost je botrovala znanim sporom v zgodovini, kjer so si stale nasproti različne dihotomije oziroma polarnosti: svetna oblast proti cerkveni, denarna moč proti uboštvu ali spiritualizmu itd. Iz tovrstnih polarnosti so izvirale tudi vmesne različice, ki so povzročile nešteto nesporazumov, tudi vojn in grozodejstev, katerih posledice čutimo še danes.

#### ZNAČILNOSTI KATOLIŠKE CERKVE

Kakor pravi Katekizem Katoliške Cerkve, je Cerkev vidna in duhovna, hierarhično urejena družba in »Kristusovo skrivnostno telo« hkrati; je ena, a sestavljena iz dveh prvin, človeške in božje, v čemer se nahaja njena skrivnost (KKC, 220). Namen in poslanstvo Cerkve je »biti sol zemlje in luč sveta«. »Za cilj ima božje kraljestvo, ki ga je sam Bog na zemlji začel in ki naj se dalje razširja, dokler ga Bog sam ne dovrši ob koncu vekov.« (220)

Nedeljivost človeškega bitja – duša in telo – na prvi pogled ni zlahka sprejemljiva. V dolgih stoletjih pa je bilo to miselno že razjasnjeno. Tako je postalo jasno razlikovanje med človekovimi telesnimi in duhovnimi potrebami, prav tako je jasno, da med njimi ne more biti pravega nasprotja, da se oboje v človeku dopolnjuje in prispeva k njegovi enovitosti ter osebni in družbeni rasti. Tako se denimo v pojmu skupno dobro (»*bonum commune*«), ki je glavni namen države, združuje vse, kar zadeva človekovo telesno in duhovno

celovitost. Ko je govora o pridobitni dejavnosti Cerkve, se vse to in še marsikaj drugega prepleta, le da zaradi velikosti in presežnosti omenjene ustanove še v veliko širšem in globljem obsegu. Namen delovanja Cerkve je duhovne narave, saj predstavlja večno zveličanje duš, tuzemska podlaga pa v kontekstu celotne problematike odpira še druge vidike, ki jih je treba upoštevati za pravilno umevanje njenega poslanstva in delovanja. Tuzemskost kot podlaga duhovnosti (»gratia supponit naturam«) za ohranjanje obojega nujno potrebuje materialna sredstva.

Čeprav je vse to po naravni logiki jasno, se ob tem vendarle ustavljajo nasprotniki religiozne duhovnosti. Predvsem se ob tem zgražajo nasprotniki Katoliške Cerkve, drugim Cerkvam in verskim skupnostim pa pogosto ne postavljajo ugovorov. Samo Katoliška Cerkev je stalno na udaru – poslušati mora stare in obrabljene očitke o denarju, ki naj bi ga imela, od »vaticanskega zlata« in na splošno bogastva ter »vaticanskih bank«, pa do malih župnijskih otroških vrtcev, osnovnih in srednjih šol ter univerz, ki jih po njihovem ne bi smela imeti. Španski kanonist Aznar Gil ima na začetku svoje knjige zanimiv splošen komentar, ki ga velja kljub dolžini citirati: »Govoriti danes v Španiji o materialnem imetju Katoliške Cerkve, v katerem koli izmed njegovih odtenkov ali pomenov, je prav gotovo nevarna zadeva, ne samo ker je treba strokovno razlagati različne vidike, temveč ker to pomeni vstopati v problematiko, v kateri se mešajo in križajo nerazumevanja, dvomi, sumničenja, temačnosti, idealizmi-realizmi itd., ki ustvarjajo aprioristične dvome, ob katerih je težko doseči umirjen in objektiven dialog. Temu je treba dodati še splošno pomanjkanje informacij, ki je značilno za cerkveno ekonomijo, kar je dobronamerno ali zlonamerno pomagalo ustvarjati fantastične privide o cerkvenem bogastvu, ki je v resnici le rahitična ekonomija, ki omogoča zgolj njeno preži-

vetje. Edino bogastvo Cerkve je danes podobno tistemu, ki so ga nekoč imele premožne, a kasneje obubožane družine: zelo bogato kulturno in umetniško premoženje, ki pa je dejansko zelo malo vredno. Zato ni čudno, če se zaostrijo težave, kadar hočemo o tem govoriti iz cerkvenopravnega vidika. Meša se namreč kovinski zven časnega z duhovnim, kar nikoli ni bilo zlahka sprejeto. 'Častitljivi vonj po denarju' je bil vedno sporna tema v Cerkvi ... Očitna potreba Cerkve po časnih dobrinah, da lahko izpolnjuje svoje poslanstvo kot katera koli druga človeška skupina, in nujnost evangeljske revščine ustvarjata bogato in dinamično napetost, ki pa je bila v preteklosti tudi vedno vzrok delitve mnenj znotraj Cerkve.« (1993, 13)

Omenjeni avtor uporablja besedno zvezo »govoriti danes v Španiji«. Kaj pa »govoriti danes o tem« v Sloveniji? Kako je pri nas z nerazumevanji, dvomi, sumničanjem, meglo in temačnostjo v glavah in srcih ljudi, za katere bi lahko mislili in od njih celo pričakovali, da imajo o tem jasne pojme? Zagotovo na stanje stvari ponekod še vedno vplivajo ostanki miselnost iz polpretekle dobe, ko Cerkev ni smela opravljati niti najbolj elementarne dobrodelne dejavnosti. Kakorkoli že, danes se srečujemo z nelojalnimi nasprotniki in večnimi sovražniki Cerkve.

#### CERKVENA PRAVILA – ZAKONIK CERKVENEGA PRAVA

Vsako bitje, oseba ali ustanova, ki se sama sebe zaveda, samo sebe tudi opredeljuje in izpoveduje, kdo ali kaj je. S tem izpoveduje vse značilnosti lastne eksistence in se od tod pojavlja v javnosti z vsem, kar je in ima. Za ustanove je naravno, da si ob ustanovitvi same sebi dajo ime, opredelijo svoj namen, postavijo pravila delovanja in se najprej same »ad intra« (od znotraj) po teh pravilih ravna. Nato

pa zahtevajo od drugih, da ta interna pravila tudi zunaj nje (»ad extra«) spoštujejo. Na to je treba spomniti zato, ker so v danem besedilu obravnavana pravila in načela, ki si jih je Katoliška Cerkev postavila sama v sledenju svojemu ustanovitelju Jezusu Kristusu. Raba lastnih oziroma notranjih pravil potemtakem najprej meri na istovetnost, identiteto, skladnost nečesa s samim seboj. S temi normami Katoliška Cerkev vsem jasno sporoča, kaj je, kaj hoče biti in se poskuša tega dosledno držati. Njene notranje norme pa so nujno skladne z zunanjim normativnim sistemom in strukturo. Zunanje norme (mednarodnopravne, državne, ustavne, zakonske) namreč ustvarjajo pogoje in okvir, da vse skladno deluje. Katoliška Cerkev si je med drugim sama sebi postavila *Zakonik cerkvenega prava*, s katerim ureja svoj notranji ustroj in delovanje. Zadnja prenovljena različica *Zakonika* je iz leta 1983, prejšnja pa iz leta 1917. Na podoben način je cerkveno učiteljstvo v svojem večstoletnem označevanju zbralo nešteto dokumentov (okrožnic, apostolskih spodbud, pisem itd.), v katerih je v vsakem obdobju izražala svoja stališča do vseh za človeštvo pomembnih vprašanj. V moderni dobi je vse to dobilo naziv družbeni nauk oziroma socialna doktrina Cerkve, ki obravnava najrazličnejše vidike človekovega delovanja. O tem obstaja obširna bibliografija v številnih jezikih, ki se posveča posameznim vprašanjem. Eden zadnjih uradnih cerkvenih dokumentov s tega področja je *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, ki je bil izdan leta 2004 (v slovenskem prevodu: *Kompendij* 2005). V njem je vsebovan povzetek oziroma jedro cerkvenega nauka, ki se nanaša na družbena vprašanja.

V peti knjigi *Zakonika cerkvenega prava* je govora o cerkvenem premoženju. Kanon 1254 v prvem paragrafu določa naslednje: »Katoliška cerkev ima neodvisno od državne oblasti naravno pravico pridobivati, imeti, upravljati in

odtujevati premoženje za namene, ki so ji lastni.« V drugem paragrafu je to pojasnjeno na naslednji način: »Nameni, ki so ji lastni, pa so predvsem: opravljanje božje službe, dostojno vzdrževanje klerikov in drugih služabnikov, opravljanje del svetega apostolata in krščanske dobrotelčnosti, predvsem do ubogih.« V prvem poglavju *Zakonika* pod naslovom »Pridobivanje premoženja« je v kanonu 1259 zapisano: »Cerkev more premoženje pridobivati na vse pravične načine naravnega ali pozitivnega prava, kakor smejo to drugi.« V drugem poglavju pete knjige pa *Zakonik* govori o upravljanju tega premoženja. Katoliška Cerkev torej lahko izvaja pridobitno dejavnost in si pridobiva premoženje »na vse pravične načine naravnega ali pozitivnega prava«. Posebej je poudarjeno, da to lahko dela tako, »kakor smejo drugi«. Ta zaključek spada v prej omenjeno naravno logiko in splošni pravni okvir.

Italijanski kanonist Morgante trdi, da iz kanona 1254 izhaja »dolžnost države, da Cerkvi priznava iste pravice, kakršne pripadajo državljanom v zvezi s pridobivanjem časnih dobrin. Ta dolžnost držav pa je uzakonjena v slovesnih konvencijah in mednarodnih deklaracijah.« (1993, 25) Nato citira *Evropsko konvencijo za varstvo človekovih pravic* z dne 4. novembra 1950: »Izvajanje pravic in svoboščin, ki so priznane v tej Konvenciji, mora biti zagotovljeno brez kakršnih koli razlik glede na spol, raso, barvo, jezik, vero, politično prepričanje ali katero koli drugo okoliščino državnega ali družbenega izvora, pripadnost državni manjšini, bogastvo, rojstvo ali druge okoliščine.« Generalna skupščina OZN v drugem členu svoje *Deklaracije o človekovih pravicah* z dne 10. decembra 1948 določa naslednje: »Vsakemu posamezniku gredo vse pravice in svoboščine iz te Konvencije brez kakršnih koli razlik glede na spol, raso, barvo, jezik, vero, politično prepričanje ali katero koli drugo okoliščino državnega ali družbenega izvora, pripadnost državni manjšini, bogastvo,

rojstvo ali druge okoliščine.« (25–26) Z besedo »posameznik« je poleg fizične osebe mišljena tudi katera koli pravna oseba, kakor v našem primeru Katoliška Cerkev.

Ne glede na normativni vidik pa je v cerkveni doktrini nasploh in zlasti v družbenem nauku že stoletja jasno, da Cerkev lahko poseduje materialne dobrine in z njimi upravlja. O tem govori že tako klasičen avtor, kakršen je sveti Tomaž Akvinski, ki v svojem delu *De regimine principum* povzdigne srednjo mero med obema skrajnostma – materializmom in pretiranim spiritualizmom. Pravi, da je določena količina materialnih dobrin potrebna ne samo za življenje, temveč tudi »za uresničevanje kreposti«. (I, 15) To načelo sta bližje našemu času potrdili znani papeški okrožnici *Rerum novarum* (1891) in *Quadragesimo anno* (1931). *Rerum novarum* Leona XIII. v paragrafu 17 govori o upravičenosti Cerkve do lastnega imetja, saj je to potrebno za njeno delovanje. V paragrafu 20 razglša njeno zavezanost ne le duhovnemu zdravju ljudi, temveč tudi blaginji njihovega zemeljskega življenja. *Quadragesimo anno* Pija XI. pa v paragrafu 64 to dodatno potrjuje.

Papež Pij XII. je v nagovoru uradnikom Neapeljske banke 20. junija 1948 dejal naslednje: »Kadar denar, četudi v izobilju, ni malik, ki se mu žrtvuje vse, niti ni vulgarno sredstvo za zadostitev nizkih sebičnosti, temveč je v rokah duš, ki niso obremenjene z lakomnostjo, temveč so tega osvobojene in svobodne po svobodi, ki nam jo je dal Kristus, tedaj budi in ohranja dobra dela za dobro ljudi in božjo slavo ter se tako po čudežu milosti spreminja v prehodno stopnjo do pravičnosti in krščanske svetosti.« Leta 1950 (25. aprila) pa je v govoru uradnikom Italijanske centralne banke spomnil, da Kristus v evangelijih ne obsoja pravično pridobljenega bogastva, temveč nepravilno ravnanje z njim. (Belaunde 1980, 92–93) Ob tem velja spomniti, da so dobrine le sredstvo

in načelno niso ne dobre ne slabe, same po sebi so moralno indiferentne. To je jasno izrazila že okrožnica *Quadragesimo anno* v paragrafu 105.

Španski *Splošni slovar cerkvenega prava* (Otaduy et al. 2012) se pod geslom »Časno premoženje Cerkve« posebej ukvarja z ekleziološko in kanonsko upravičenostjo cerkvenega premoženja ter njegovega upravljanja. Najprej omenja, da drugi vatikanski koncil v osmem paragrafu dogmatične konstitucije o Cerkvi (*Lumen gentium*) izrecno poudarja, da Cerkev sestavljata dve stvarnosti, božja in človeška, ki iz obeh prvin dejansko sestavljata eno samo stvarnost. Duhovna dimenzija Cerkve namreč ne more pozabiti na obstoj vidnega in družbenega organizma. Cerkev kot »božje ljudstvo« potrebuje materialna sredstva, da lahko udejanja svoje odrešenjsko nadnaravno poslanstvo, kakor je zapisano v paragrafu 76 koncilске pastoralne konstitucije o Cerkvi in svetu *Gaudium et spes*. Časne dobrine predstavljajo sredstvo, ki je neločljivo povezano s cerkvenim poslanstvom. Istočasno pa ima to poslanstvo določene omejitve. V danem kontekstu so upravičene samo tiste časne dobrine, ki so resnično potrebne za izvrševanje tega poslanstva. »Upravljanje s cerkvenimi časnimi dobrinami mora biti strokovno primerno in gospodarsko uspešno. To pomeni, da morajo imeti upravitelji tega imetja tehnično usposobljenost in poklicno izkušnost v upravi in financah ter drugih sorodnih veščinah.« (703) Iskanje zdravega dobička pa mora biti vseskozi uravnoteženo s kriteriji uboštvā in pravičnosti. Drugi odstavek kanona 1254 v *Zakoniku cerkvenega prava*, ki govori o namenih Katoliške Cerkve, omenja le glavne. To pa ne izključuje drugih, ki so implicirani in ki bi jih cerkvena hierarhija ali verniki lahko rabili na številnih področjih, kot denimo pri krščanski formaciji, v šolstvu (na vseh stopnjah), sodobnih komunikacijskih sredstvih, tiskarnah, založbah in

pri novih načinih apostolata, potrebni navzočnosti na mednarodnih forumih, vzdrževanju domov za ostarele itd. (703)

*Zakonik* v poglavju »Pridobivanje premoženja« govori bolj ali manj zgolj o darovih, pri čemer niso izključeni drugi »pravični načini«, ki jih predvidevata »naravno ali pozitivno pravo«, skladno s prej omenjeno splošno pravno strukturo. To pomeni, da se je v teh zadevah treba ravnati po veljavni civilni zakonodaji vsake države, ki določa načine pridobivanja premoženja. V mejah teh določb, skladno z državnim javnim in zasebnim pravom, lahko torej Cerkev izvršuje vse pridobitne dejavnosti, ki bi bile potrebne za izpolnitev njenega namena. Kanon 1254 v prvem odstavku govori o namenih, ki so Cerkvi lastni. Ta pravica pa istočasno vsebuje omejitve. Ena izmed omejitev izključuje tista sredstva in dobrine, ki po svoji naravi niso in ne morejo biti uporabne za izpolnitev cerkvenih namenov, ker so denimo »extra commercium« (izven domene pridobivanja/trgovanja) ali celo ilegalne. Druga omejitev pa meri na način, kako se sredstva in imetje upravlja, da ne bi prihajalo do zlorab. Španski komentar *Zakonika* zelo jasno trdi, da »podjetja in druga produkcijska sredstva niso sama po sebi ('per se') nedovoljena in neprimerna, da bi bila del cerkvenega premoženja, a je hkrati jasno, da morajo nameniti ves dobiček in rento za izpolnitev cerkvenih namenov«. (Marzoa et al. 2002, 44) Garrido Casal zastopa stališče, da »Cerkev ne zavrača in ne opušča gospodarske dejavnosti, temveč jo uporablja na poseben način, ki se ne identificira z nobeno zgolj tuzemsko ideologijo. Človeško vsebino teh dobrin vrednoti v luči evangelija. /... / Cerkev je dolžna primerno investirati materialna sredstva, s katerimi razpolaga, da z dobičkom podpira lastno dejavnost, ki ji jo je naložil Ustanovitelj. /... / Pri upravljanju sredstev morajo pred tehnično-efektivnimi vselej prevladovati pastoralni nagibi.« (2009, 31) Schouppe dodaja, da »meje gospodarske



perspektive najdemo tudi pri upravljanju premoženja. V številnih primerih je primerno investirati denar, vendar je to treba narediti v skladu s spoštovanjem določenih pravil (dovoljene pogodbe, skladnost z načelom uboštva in drugimi nameni Cerkve) in ne zgolj po kriteriju rentabilnosti določenega posla.« (2007, 23) Kot primer prihodkov iz tega naslova avtor omenja možnost t. i. civilnih sadov. Po njegovem so to lahko obresti na kapital, dosmrtni ali kakršne koli druge rente, plačilo najemnin ipd. (79)

Nameni Cerkve kot vzrok in omejitev hkrati na podlagi omenjenega predstavljajo temeljna načela celotnega patrimonialnega cerkvenega prava. V *Zakoniku* omenjenim štirim namenom lahko dodamo še druge, ki so porazgubljeni drugod po *Zakoniku* in dokumentih drugega vatikanskega koncila. Pri tem gre za tiste namene, »ki se tičejo pobožnosti, apostolata in krščanske dobroteljnosti, bodisi duhovne ali časne« (kanon 114); ali pa tiste, ki zadevajo »prizadevanje za popolnejše življenje ali za pospeševanje javnega bogočastja ali krščanske nauka ali za druga dela apostolata, kot so prizadevanja za evangelizacijo, opravljanje del pobožnosti ali krščanske dobroteljnosti in za prepojitev časnega reda s krščanskim duhom« (kanon 298). Koncilski dokumenti so kot cerkveni namen poudarili ustanavljanje in vodenje šol, lastništvo in uporabljanje družbenih občil (medijev), promocijo misijonske dejavnosti, pomoč revnim ter promocijo miru in pravičnosti (Marzoa et al. 2002, 44). S temi nameni popolnoma soglaša italijanski kanonist Cristian Begus (2007, 35).

Vsi zgoraj navedeni avtorji so si edini v tem, da Cerkev lahko opravlja pridobitno dejavnost, ki je potrebna za njeno preživetje. Nikjer ni namreč določeno, da mora Cerkev živeti samo od darov. Darovi so sicer zaželeni, a nikakor ne morejo biti edino sredstvo za izpolnjevanje njenega poslanstva. Cerkev in kristjani zato ne bi smeli podleči očitkom naspro-

tnikov, ki bi zelo radi videli, da bi bila Cerkev siromašna, ne-bogljena in nesposobna kakršnega koli zunanjega oziroma v družbi vplivnega delovanja. Cerkev mora, tako kakor vsak posameznik, zaupati v Boga. To pa ne pomeni, da bo vse padlo »od zgoraj«. Preveč znano in jasno je vodilo »Moli in delaj«, prav tako slovenski rek »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal«. To velja tudi za pridobitno dejavnost Cerkve.

#### UBOŠTVO V DUHU

V okviru obravnavane problematike nujno obstajajo še drugi vidiki, ki zadevajo zlasti preudarnost in zmernost. Zgoraj sta bili že omenjeni dve skrajnosti – materializem in pretirani spiritualizem. Prva ali druga skrajnost je lahko udomačena v državah, v katerih se življenje nagiba bolj na eno ali na drugo stran, in sicer v odvisnosti od gospodarskih pogojev, ki tam prevladujejo. V bogatejših državah je skušnjava bolj v prvi skrajnosti, v revnejših bolj v drugi. Povsod pa mora veljati kriterij pravilno razumljenega uboštva. Gre za uboštvo v duhu (Mt 5,3). To meri na nenavezanost na zemeljske dobrine – naj jih bo veliko ali malo. Gotovo neredki izmed nas poznamo premožne ljudi, ki živijo skromno in brez zunanjega razglašanja veliko pomagajo Cerkvi oziroma njeni karitativni dejavnosti. Lahko pa poznamo tudi revne, ki ob svoji nebogljenosti, do neke mere morda razumljivo, hlepijo zgolj po materialnem. V tej zvezi se ponekod veliko govori o »Cerkvi ubogih«. S tem še ni nič narobe, a ko je treba zgraditi katoliško šolo ali kako drugo nujno potrebno zgradbo za nego ostarelih ali bolnih, bo Cerkev prosila za podporo tiste, ki imajo denar, ne pa ubogih, ki ga nimajo ali ga imajo samo toliko, da komaj preživijo. Cerkev tvorijo oboji – tisti, ki denar imajo, in tisti, ki jim ga primanjkuje. Duhovna razsežnost pa je tista, ki prve in druge izenačuje ter omogoča, da oboji

istočasno, sicer vsak na svoj način oziroma po svojih zmogljivostih, duhovno prispevajo h gradnji »božjega kraljestva« že na zemlji.

Ob vsem, kar je bilo doslej pojasnjeno, velja ponovno opozoriti na že citirano besedilo, ki ga vsebuje *Zakonik cerkvenega prava* v kanonu 1254: »Cerkev more premoženje pridobivati na vse pravične načine naravnega ali pozitivnega prava, kakor smejo to drugi.« Besedna zveza »kakor smejo to drugi« po eni strani postavlja pravilo in brani načelo enakosti pred zakonom in drugimi posamezniki ter ustanovami. Dejansko pa je priporočljivo, da Cerkev to enakost in pravico uporablja in uveljavlja s previdnostjo. V zgoraj omenjenem španskem *Splošnem slovarju cerkvenega prava* je zapisano, da »mora upravljanje s cerkvenimi časnimi dobrinami biti strokovno primerno in gospodarsko uspešno. To pomeni, da morajo imeti upravitelji tega imetja tehnično usposobljenost in poklicno izkušnost v upravi in financah ter drugih sorodnih veščinah.« (Otaduy et al. 2012, 703)

#### ZAKLJUČEK – PREVIDNOST PRI UPRAVLJANJU

Ker se s primernim upravljanjem obstoječega premoženja udejanja tudi pridobivanje novega, je funkcija upraviteljev pomembna. Kakor pojasnjuje Aznar Gil (1993, 362), sedanji *Zakonik cerkvenega prava* zelo malo govori o značilnostih in pogojih, ki naj bi jih imel upravitelj ali oskrbnik cerkvenega premoženja. V kanonu 1279 je govora le o »sposobnih osebah«, ki delujejo v občestvu s Cerkvijo. Kljub temu se *Zakonik* veliko posveča sami upravi premoženja. Upravitelji so lahko kleriki ali laiki (kanon 1282), brez razlikovanja med moškimi in ženskami. Isti avtor v tem okviru opozarja, da je prejšnji *Zakonik* iz leta 1917 od upraviteljev premoženja zahteval naslednje kvalitete: morajo biti preudarni možje,

usposobljeni in na dobrem glasu, spretni v upravljanju s časnimi dobrinami; ne samo zato, da se prepreči možna škoda, ki bi jo lahko utrpela cerkvena pravna oseba, temveč tudi zato, da se izključi kakršen koli sum pri vernikih; njihov mandat naj bi trajal tri leta z možnostjo ponovne nastavitve.

V diplomaciji najdemo klasično pravilo: »Aliis licet, tibi non licet.« (»Drugim je dovoljeno, tebi ni.«). To meri na obnašanje diplomata, ki si v odnosu do drugih ljudi ne sme dovoliti niti besede niti geste, ki bi bila lahko kakor koli razumljena kot neprimerna. To, kar je za druge lahko sprejemljivo, zanj ni. Pravilo je uporabno tudi v našem kontekstu. Pri dovoljeni pridobitni dejavnosti Cerkve mora veljati naslednje: Cerkev jo lahko opravlja, kakor smejo to drugi, vendar vselej s previdnostjo, včasih pa tudi skrajno pazljivo. Obstajajo okoliščine in primeri, v katerih Cerkev ne bi smela biti vpletena kljub temu, da »sme, kakor drugi«, saj bi s tem preveč tvegala. To je lahko očitno pri sodelovanju v delniških družbah, če cerkveni kapital v njih ni večinski, da bi tako lahko imel nadzor nad najpomembnejšimi odločitvami družbe. Vidik previdnosti bi lahko povzeli v naslednjih treh glavnih smereh: 1. zakonitost, korektnost, brezhibnost, poštenost upravljanja ali poslovanja; 2. transparentnost pri upravljanju ali poslovanju; in 3. razumnost, previdnost, preudarnost, modrost. Podani vrstni red je zgolj deklarativne narave, saj je nemogoče določiti, kaj je na prvem in kaj na zadnjem mestu. Četudi se zdi, da je poštenost prva, nerazumna in neprevidna poštenost vendarle ni smotrna. Če zadeve ne potekajo v celoti transparentno, se bo kljub poštenosti, modrosti in pazljivosti vse zdelo »umazano«, saj odsotnost nadzora lahko dopušča sum, da se nekaj skriva. Vse omenjeno mora biti torej med seboj prepleteno.

K temu je treba dodati še neprijetno misel, ki mora spremljati tovrstno dejavnost. Pri vrednotenju pridobivanja in

upravljanja premoženja je treba žal vselej predvidevati tudi slabe namene, ki ne prihajajo samo s strani nasprotnikov Cerkve, temveč tudi »lastnih ljudi«. Razumski in karseda nepristranski pristop nam lahko pomaga pri obravnavanju te občutljive snovi, ki zadeva človeka samega in njegovo naravo, ki je telesna in duhovna. Prehitre in nepremišljene sodbe v teh zadevah lahko v skrajnih primerih pripeljejo do znanih krivic, v najmilejši različici pa do praznega govorjenja in izkazovanja očitnega nepoznavanja problematike.

#### REFERENCE

Akvinski, Tomaž. 1964. *Del gobierno de los principes (De regimine principum)*. Prev. Alonso Ordóñez. Buenos Aires: Editorial Lozada.

Aznar Gil, Federico D. 1993. *La administración de los bienes temporales de la Iglesia*. Salamanca: Universidad Pontificia de Salamanca.

Begus, Cristian. 2007. *Diritto patrimoniale canonico*. Città del Vaticano: Lateran University Press.

Belaunde, Cesar H. 1980. *Doctrina economico-social*. Buenos Aires: Editorial Claretiana.

Garrido, Casal, in Pablo Amador. 2009. *Administracion eclesiastica*. Buenos Aires: Editorial Universidad Catolica Argentina.

KKC – *Katekizem Katoliške cerkve*. 1993. Prev. Anton Štrukelj. Ljubljana: Družina.

Kompendij – *Kompendij družbenega nauka Cerkve*. 2005. Prev. Pavel Bratina. Ljubljana: Družina.

*Koncilski odloki: drugi vatikanski cerkveni zbor.* 1980. Ur., prev. Anton Strle. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.

Leon XIII. 1891. *Delavsko vprašanje: okrožnica sv. očeta Leona XIII.* Prev. Andrej Kalan. Ljubljana: Katoliška tiskarna.

Marzoa, Ángel, Jorge Miras, in Rafael Rodriguez-Ocana. 2002. *Comentario Exegetico alCodigo de Derecho Canónico.* Pamplona: Instituto Martin de Azpilcueta, Facultad de Derecho Canónico, Universidad de Navarra.

Morgante, Marcello. 1993. *L'amministrazione dei beni temporali nella chiesa.* Rim: Piemme.

Otaduy, Javier, Antonio Viana, in Joaquín Sedano. 2012. *Diccionario General de Derecho Canonico*, zv. 1. Navarra: EUNSA.

Pij XI. 1940. *Okrožnica Pija XI. Quadagesimo anno: o obnovi družbenega reda.* Ur., prev. Aleš Ušeničnik. Domžale-Groblje: Misijonska tiskarna.

Schouppe, Jean-Pierre. 2007. *Derecho patrimonial canonico.* Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra.

ZCP – *Zakonik cerkvenega prava (Codex iuris canonici).* 1983. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.